

Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Sandra Tur
Dawid Błaszczak
Olga Filipiak
Wiesław Romanowicz
Dorota Tomczyszyn

**ASPIRACJE ŻYCIOWE
I PERSPEKTYWY ROZWOJU MŁODZIEŻY
W POWIECIE BIAŁSKIM**

Biała Podlaska 2018

Wydawca

Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Recenzenci

dr hab. Elżbieta Perzycka, prof. US
dr hab. Elżbieta Opiłowska, prof. UW

Korekta

Gabriela Kuc-Stefaniuk
www.twojtekst.eu

© Copyright by Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej,
Sandra Tur, Dawid Błaszczak,
Olga Filipiak, Wiesław Romanowicz, Dorota Tomczyszyn

Publikacja powstała w ramach projektu dofinansowanego z dotacji podmiotowej
na utrzymanie potencjału badawczego (dotacji bazowej),
pt. „Strategie życiowe i perspektywy rozwoju młodzieży w powiecie białskim”

ISBN 978-83-64881-41-1

Nakład: 150 egzemplarzy

Liczba arkuszy wydawniczych: 6,3

Wydawnictwo PSW JPII
ul. Sidorska 95/97, p. 334R
21-500 Biała Podlaska
www.pswbp.pl

Skład, druk i projekt okładki

Agencja Reklamowa TOP, ul. Toruńska 148, 87-800 Włocławek
tel.: 54 423 20 40, fax: 54 423 20 80, www.agencjatop.pl

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Wybrane koncepcje teoretyczne w problematyce związanej z młodzieżą	9
<i>Dorota Tomczyszyn, Sandra Tur, Wiesław Romanowicz</i>	
1.1. Pojęcie „młodzież” w teorii socjologicznej.....	9
1.2. Stan i perspektywa rozwoju województwa lubelskiego	16
1.3. Społeczny wymiar autorytetu i wartości.....	23
1.3.1. Autorytety – pojęcie, rodzaje, autorytety realne w percepcji młodzieży.....	23
1.3.2. Wartości jako element moralności młodzieży	27
Rozdział 2. Metodologia badań.....	33
<i>Dawid Błaszczak</i>	
2.1. Założenia, cel badań.....	33
2.2. Problemy i hipotezy badawcze	35
2.3. Metody, techniki, narzędzia badawcze	36
2.4. Organizacja badań i charakterystyka badanej grupy	37
Rozdział 3. Preferencje i kryteria wyboru drogi edukacyjnej i zawodowej młodzieży w powiecie bialskim.....	43
<i>Olga Filipiak, Dawid Błaszczak, Sandra Tur</i>	
3.1. Możliwości edukacyjne badanej młodzieży	43
3.2. Szanse znalezienia pracy w regionie w opiniach badanej młodzieży	53
3.3. Wnioski	60
Rozdział 4. Ocena możliwości samorealizacji przez młodzież powiatu bialskiego	63
<i>Wiesław Romanowicz, Olga Filipiak, Dorota Tomczyszyn</i>	
4.1. Ocena atrakcyjności powiatu bialskiego w opiniach młodzieży	63
4.2. Autorytety młodzieży z powiatu bialskiego.....	77
4.3. Wartości, postawy i zachowania moralne badanej młodzieży	85
4.3.1. Wartości młodzieży powiatu bialskiego	86
4.3.2. Orientacje moralne badanej młodzieży	89

4.3.3. Stosunek do wybranych zachowań moralnych	96
4.4. Wnioski	101
Zakończenie	104
Summary	108
Spis tabel.....	110
Spis wykresów.....	113
Literatura.....	114
Kwestionariusz ankiety	119

Wstęp

Badania dotyczące młodzieży wpisują się w problematykę badawczą socjologii młodzieży. Współcześnie rzeczywistość społeczna ulega szybkim zmianom, co wpływa na zachowania społeczne. Młodzież to grupa społeczna szczególnie wrażliwa na wszelkiego rodzaju przeobrażenia zachodzące w porządku społecznym. Mówi się, że młodzi stanowią zwierciadło, w którym mogą przejrzeć się dorośli, a wyróżniające ich cechy to: chęć zmiany, niezależności, zdobywania nowych doświadczeń, nastawienie na nowości. Młodzież zawsze stawiała przed niełatwymi wyborami, zmagając się z trudnościami, jakie napotykała na swojej drodze. Dorastanie to trudny czas wchodzenia w dorosłe życie, na nowo zdefiniowanie swojej roli społecznej. Młodzi poszukują odpowiedzi na nurtujące ich pytania, zadają je często dorosłym, uzyskując różnorodne odpowiedzi. Wchodzenie w świat dotąd nieznaną to fascynująca podróż. Przewodnikami na tej drodze mogą być starsze pokolenia wyposażone w bagaż doświadczeń, określony system wartości i elementy tradycji. Obserwując zachowania dojrzałych członków społeczeństwa, młodzież może czerpać wiele. Na tej podstawie możliwe jest tworzenie scenariuszy własnego życia, a tym samym ponoszenie odpowiedzialności za swoje wybory. Dorośli także mogą uczyć się od młodych, przede wszystkim otwartości i wrażliwości. Te dwa na pozór odmienne światy powinny się uzupełniać.

Młodzież potrzebuje autorytetów w swoim życiu oraz trwałych punktów odniesienia. Podobnie jest z wartościami, które stanowią niejako rdzeń egzystencji człowieka. Jednostka poszukuje wartości, a gdy ich nie może znaleźć lub je utraci, pojawia się dyskomfort i pustka, którą trudno wypełnić. Z socjologicznego punktu widzenia człowiek po prostu jest ukierunkowany na wartości. Współczesny świat lansuje wartości konsumpcyjne, w tym nastawienie na przyjemność, egoizm, hedonizm, utylitaryzm. Świat zdominowany przez konsumpcję proponuje młodym ludziom łatwe scenariusze osiągnięcia szczęścia. Konsumpcyjny styl życia, orientacja na wartości materialne, ucieczka od odpowiedzialności często prowadzą do kryzysu, w którym trudno odnaleźć się młodym ludziom. Pojawia się frustracja, szczególnie wtedy, gdy nie posiada się wystarczających środków do uczestniczenia w, jak to określił G. Ritzer, spektaklach konsumpcji.

W Polsce nadal istnieją różnego rodzaju bariery (środowiskowe, rodzinne, materialne, strukturalne, świadomościowe, zdrowotne), które uniemożliwiają młodzieży zdobycie wykształcenia, pracy czy nawet godne życie. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na system edukacyjny w Polsce oraz jego nieustanne przeobrażenia. Zmiany te w szczególny sposób odbijają się na młodzieży, gdyż to ona bezpośrednio doświadcza ich skutków. Podkreślić należy, iż wykształcenie jest jednym z ważniejszych czynników, który wpływa na poziom życia oraz zwiększa szanse na spełnienie marzeń zawodowych. Młodzi ludzie coraz bardziej są świadomi faktu, iż zdobywając wykształcenie zgodne z zapotrzebowaniem na rynku pracy, budują sobie lepszą przyszłość. Zauważyc

należy, iż w Polsce corocznie wzrasta liczba osób z wyższym wykształceniem. Współczesny rynek pracy zdominowany jest przez usługi i w tej gałęzi gospodarki najwięcej osób znajduje zatrudnienie. Procesy globalizacji, technologiczacji wpływają na kształtowanie się rynku pracy, a także na powstawanie nowych zawodów i popyt na wysoko wyspecjalizowanych pracowników. Zmniejszają się bariery, jeśli chodzi o mobilność pracowników, którzy nastawieni są na zmiany, świadomi konieczności ciągłego uczenia się, podwyższania swoich kwalifikacji i zdobywania kolejnych kompetencji. Młodzi ludzie powinni dziś wiedzieć, iż wielokrotnie w trakcie swojej kariery zawodowej będą zmieniać pracę, miejsce zamieszkania czy nawet zawód.

Badanie świata młodzieży jest wkroczeniem w trudną, lecz niezwykle interesującą problematykę badawczą. Najczęściej analizom poddawane są postawy, systemy wartości czy problemy, z jakimi boryka się młodzież. J. Mariański, wybitny polski socjolog, stwierdza, iż współczesna młodzież polska jest wysoce zróżnicowana, trudna do jednoznacznej diagnozy, natomiast można w niej wskazać pewne ogólne tendencje¹. Taki cel przyświecał także autorom niniejszej publikacji. Z perspektywy zmian, jakie zachodzą w Polsce, ważne jest, by zbadać, w jaki sposób wpływają one na decyzje życiowe podejmowane przez młodzież. Szczególnie ważna w tym obszarze jest diagnoza postaw młodzieży wobec autorytetu oraz określenie, jakimi wartościami kieruje się ona w życiu.

Interesującym problemem jest także sposób postrzegania perspektyw życiowych, zawodowych i edukacyjnych przez młodzież. Ponadto na uwagę zasługują kwestie związane z mobilnością na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem regionalnych uwarunkowań. Niepokojące dla każdego regionu są migracje ludzi młodych i wykształconych, którzy opuszczają miejsce swojego zamieszkania w wyniku niemożliwości znalezienia zatrudnienia lub braku szans kontynuowania edukacji. Niesie to ze sobą negatywne skutki dla danego terytorium, przede wszystkim utratę kapitału ludzkiego i społecznego, a także niekorzystne przeobrażenia w strukturze społeczno-demograficznej, co powoduje chociażby przyspieszenie tempa starzenia się ludności. Ponadto zmiany liczby ludności w wieku mobilnym wpływają na lokalny rynek pracy. Negatywnie o regionie świadczy, gdy młodzi nie widzą w nim szans dla swojego rozwoju. W odniesieniu do powiatu bialskiego oraz perspektyw rozwoju młodzieży na tym obszarze brakowało badań pokazujących obecny stan rzeczywistości w tej kwestii. Podkreślić należy także wagę szeregu uwarunkowań społecznych, ekonomicznych i kulturowych, które wpływają na podejmowane przez młodych decyzje dotyczące własnej przyszłości.

Opracowanie, ze względu na analizowane pojęcia oraz metodologię, ma charakter socjologiczny. To praca badawcza powstała w Zakładzie Socjologii Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Obszar badań wpisuje się w subdyscyplinę o bardzo dużym dorobku naukowym i badawczym – socjologię młodzieży. W badaniach posłużono się autorską ankietą pt. „Strategie życiowe i perspektywy rozwoju młodzieży w powiecie bial-

¹ J. Mariański, *Wprowadzenie*, w: *Wartości i postawy młodzieży polskiej*, t. 1, red. D. Walczak-Duraj, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009, s. 6.

skim”, która została przeprowadzona wśród uczniów i studentów na terenie powiatu bialskiego.

Publikacja składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, wykazu literatury, spisu wykresów i tabel oraz aneksu. W analizie badawczej wprowadza teoretyczny zarys podejmowanej problematyki badawczej. W rozdziale pierwszym wyjaśniono pojęcie „młodzież” w oparciu o literaturę socjologiczną, wyjaśniono problemy definicyjne związane z tą kategorią społeczną oraz główne kryteria i perspektywy badawcze przyjmowane w analizowaniu tego terminu. Ponadto odwołano się do pojęcia autorytetu, podkreślając istotną jego rolę w życiu jednostki i grup społecznych. Przytoczone zostały definicje autorytetu, jego rodzaje i klasyfikacje pozostające w dyskursie naukowym. Odwołano się także do problemu wartości jako elementu moralności młodzieży. Wyjaśniono pojęcie wartości, ich charakter oraz miejsce, jakie zajmują w porządku społeczeństwa. Opisane zostały również wybrane badania dotyczące roli autorytetu i wartości w życiu młodych ludzi. Przedstawiono także stan i perspektywy rozwoju województwa lubelskiego jako punkt odniesienia do dalszych rozważań podjętych w monografii.

Rozdział drugi został poświęcony opracowaniu metodologicznych aspektów badań, m.in. określono cel i główne założenia badań, postawiono problemy badawcze oraz hipotezy. Przedstawione zostały metody, narzędzia i techniki badawcze oraz omówiona została organizacja badań własnych oraz charakterystyka badanej grupy.

Rozdział trzeci pracy zawiera prezentację preferencji i kryteriów wyboru drogi edukacyjnej i zawodowej młodzieży w powiecie bialskim. Omawiając szczegółowe wyniki przeprowadzonych badań, skupiono się na analizie możliwości edukacyjnych oraz szans znalezienia pracy w powiecie bialskim w opiniach badanej młodzieży. Rozdział kończą wnioski wysunięte na podstawie zebranego materiału badawczego.

Kolejny rozdział, czwarty, zawiera ocenę możliwości samorealizacji przez młodzież powiatu bialskiego na podstawie analizy odpowiedzi respondentów, dotyczących oceny jego atrakcyjności. W dalszej części zaprezentowano wyniki badań własnych. Skupiono się na autorytetach, wartościach, zachowaniach moralnych badanej młodzieży. Opisano wskazywane przez młodzież wartości, orientacje oraz ich stosunek do wybranych zachowań moralnych. Rozważania kończą wskazane przez autorów wnioski z badań.

Niniejsza publikacja może wzbogacić stan dotychczasowej wiedzy w zakresie strategii, orientacji życiowych perspektyw rozwoju współczesnej młodzieży, szczególnie młodych ludzi z powiatu bialskiego, których dotyczyły prowadzone badania. Serdeczne podziękowania autorzy pracy składają Recenzentom za cenne uwagi zamieszczone w recenzjach oraz studentom i uczniom szkół średnich, którzy wzięli udział w badaniach.